



**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1942**



FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

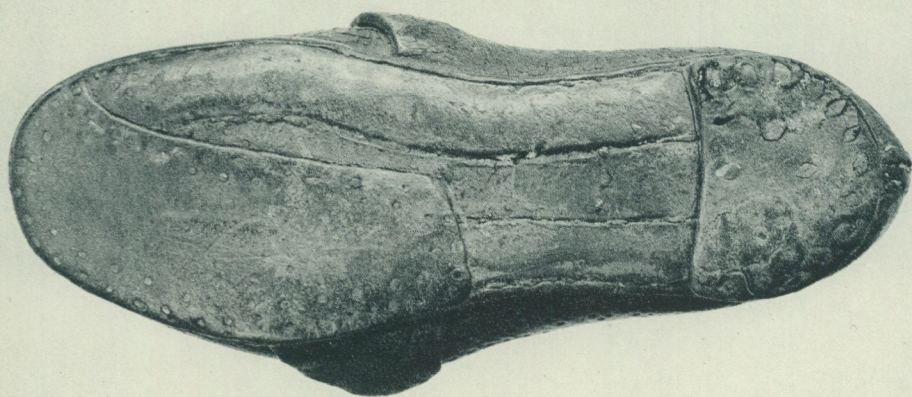
1942

Redaktion:

SIGURD WALLIN · GÖSTA BERG · SIGFRID SVENSSON

Omslaget: Studenterna fira valborgsmässoafton på Skansen. Foto Folke Carlsson.

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1942
Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr



PUMPSYDD BRUDSKO FRÅN MALUNG

Med Nordiska museets samlingar har under året införlivats en kopia av den här avbildade kvinnoskon. Originalen har utlånats från firma J. Lindstrand i Malung i Dalarna. Skon, förfärdigad av grovt smorläder, är av slejfskotyp, försedd med en plös i genombrutet arbete och snörd med en 2 cm bred, fransad rem av gult nappaskinn. Den ursprungliga remmen har troligen varit av sämskat skinn. Ovanlädret är ornerat med en inpressad ornamentering i form av halvcirklar och små rundlar med stjärnformig botten. Dessa runda ornament påminna mycket om de pinnhålsstämplar, som nyttjades under 1700- och 1800-talen för att dölja märken efter skopinnar i botten på skorna. Dylika märken uppstodo då skopinnarna höllo fast sulan vid lästen. Runt fotöppningen och slejfarna går en naggad kant, tydligen gjord med skokniv. På insidan runt fotöppningen löper en förstärkningssöm, en relik från 1600-talet, då dylika sömmar voro allmänt brukade, men som här varit onödig, då lädret är grovt och hållbart. Skon är ofodrad och har ej varit försedd med bakkappa. Lästformen är rak.

Botten, som består av en tjock kolädersula, är fastsydd vid ovanlädret med två durksysömmar, varav den första endast tagits i ovanlädret och går nära kanten av sulan. Den andra går — som en vanlig pumpssöm — genom sula, ovanläder och bindsula 2 cm in på sulan. Klacken, $1\frac{1}{4}$ cm hög, är pliggad. Bottenfyllningen är av näver. Sulan är sliten och lagad med en "bit", som pliggats fast.

Formen visar att skon uppstått under inverkan av de pumpsformer, som uppstodo före och efter den franska revolutionen, fast den snörda slejfskomodellen bibehållits. Klackens form gör det troligt att skon tillverkats under senare delen av 1800-talet.

I samband med inlåningen av skon har från hemorten lämnats följande uppgift om tillverkningen: "Först lades en bindsula på lästen, varefter fyllningen för hålfoten lades utanpå, varefter ovanlädret sträcktes över lästen och slitsulan lades dit och skars till och i vilken sedan skars två ritsar. Sedan syddes

en söm ifrån kanten av ovanlädret och i inre ritsen och på så sätt sträcktes ovanlädret. Sedan syddes rakt igenom botten i yttre ritsen. Detta kallades att pumpa, varför dylika skodon kallades pumpsskor. Utstansningarna på plösarna och på skaften samt de gula remmarna användes endast på brudskor." Till detta må tilläggas att den första pumpssömmen togs endast i sulan och ovanlädret och inte genom bindsulan. Ett högst ovanligt och överraskande sätt att sy detta slags sömmar, som eljest i vanliga fall gå genom hela bottnen, d. v. s. genom bindsula, ovanläder och yttersula. Den andra pumpssömmen mitt under bottnen är utförd på vanligt sätt, men dock ovanligt långt in på sulan.

Det meddelas ingenting om sättet att ornamentera ovanlädret. Orneringen måste ha gjorts med en stämpel eller stamp, som i kallt tillstånd pressats in i lädret. En dylik stämpel kallades i Djura socken i Dalarna för stamp eller krusjärn.

Ernfrid Jäfvert.